

NOVÉ POZNATKY O POHŘEBIŠTI BYLANSKÉ KULTURY V ČÁSLAVI-PRAŽSKÉM PŘEDMĚSTÍ

Filip Velímský – Kateřina D. Kožíšková – Hana Brzobohatá

ÚVOD

Na konci roku 2005 došlo na Pražském předměstí města Čáslavi při jedné z drobných stavebních akcí k opětovnému porušení zdejšího pohřebiště bylanské kultury. Následující příspěvek přináší stručné shrnutí průběhu celé akce, včetně vyhodnocení zachycených situací a materiálu a zasazení nálezu do stávajícího kontextu osídlení bylanské kultury na území města Čáslavi a v jeho nejbližším okolí.

LOKALIZACE NALEZIŠTĚ A STARŠÍ NÁLEZY

Místo nálezu nového bylanského hrobu se nachází na Pražském předměstí města Čáslavi v ul. Pražské u domu čp. 618 (ZM 10 13-41-16, Z s. č. 045, J s. č. 068). Ten stojí na parcele p. č. 984 (zcela poslední stavba v řadě rodinných domů po levé straně silnice č. 38), která sousedí s areálem tzv. Pickovy vily. Dům čp. 618 je situován na ploše poměrně výrazné terénní terasy (přibližná nadmořská výška 244 m), která se zvedá nad potokem Brslenkou (leží ca. 100 m od hrany terasy a ca. 120 m od potoka).

Z nejbližšího okolí je z minulosti známa řada nálezů nejen kultury bylanské,¹ ale i dalších pravěkých kultur či mladších situací z období raného a vrcholného středověku, které pochází jak z menších liniových odkryvů, tak i větších plošných výzkumů (*obr. 1*).²

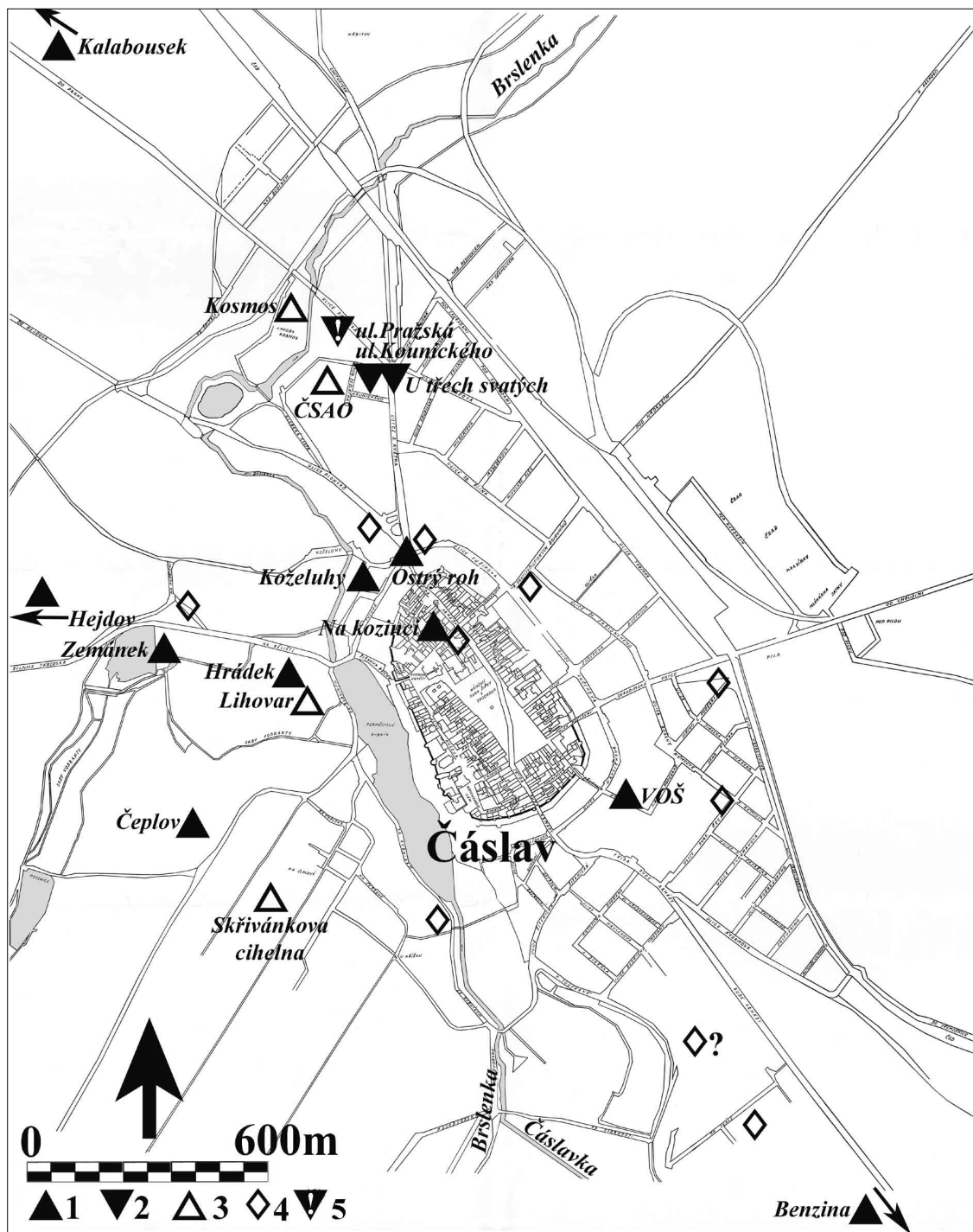
Již na přelomu 19. a 20. století byl na protilehlém břehu potoka Brslenky v areálu cukrovaru (nyní areál továrny Kosmos) zachycen žárový hrob s blíže nespecifikovanou výbavou a posléze i pozůstatky osídlení bylanské kultury (*Čermák 1904*, 1–2; *Malina a kol. 1976*, 47; *Šumberová 1996b*, 701). O něco později, ve 20. až 40. letech 20. století, pak byl, patrně v souvislosti s postupnou výstavbou kolonie rodinných domů, porušen v poloze „U třech svatých“ nejprve jeden žárový hrob se čtyřmi nádobami (*Škrdle 1926*, 103–106; *Malina a kol. 1976*, 276–277; *Šumberová 1996b*, 702) a následně i obdobně bohatý hrob kostrový³ (ArÚ čj. 798/40; *Malina a kol. 1976*, 276–277; *Šumberová 1996b*, 702). Ve stejném období byl zřejmě učiněn i nález dalšího žárového hrobu u čp. 682 v ul. Kounického, u něhož ale přesnou skladbu jeho inventáře neznáme (*Malina a kol. 1976*, 269–270; *Šumberová 1996b*, 701).

V červnu roku 1953 došlo při kopání základů pro nedaleký domov učňů ČSAD na p. č. 1212 k porušení celkem 12 objektů (ArÚ čj. 5120/53; 1285/54; 233/55; *Malina a kol. 1976*, 274–275; *Šumberová 1996b*, 701). Čtyři jámy (bez označení) ležící v západní části stavby obsahovaly přesněji nedatovanou slovanskou hradištní keramiku a kosti. Objekty v severní části stavby pak patřily jednak mladší fázi kultury knovízské (jámy č. 1–6/53), jednak kultuře bylanské, kterou konkrétně reprezentovaly dva poni-

¹ Soupis nálezů bylanské kultury, jež byly zachyceny na území města Čáslavi, provedla naposledy R. Šumberová (*Šumberová 1996a; 1996b*), která upřesnila a doplnila starší souhrny J. Maliny (*Malina a kol. 1976*), L. Jansové (*Jansová 1929*) a F. Škrdleho (*Škrdle 1926*).

² Na základě stávajících soupisů (viz předchozí citace) byl pro potřebu tohoto příspěvku sestaven aktuální přehled známých sídelních a pohřebních areálů i ojedinělých nálezů kultury bylanské na území města Čáslavi – viz *obr. 1*.

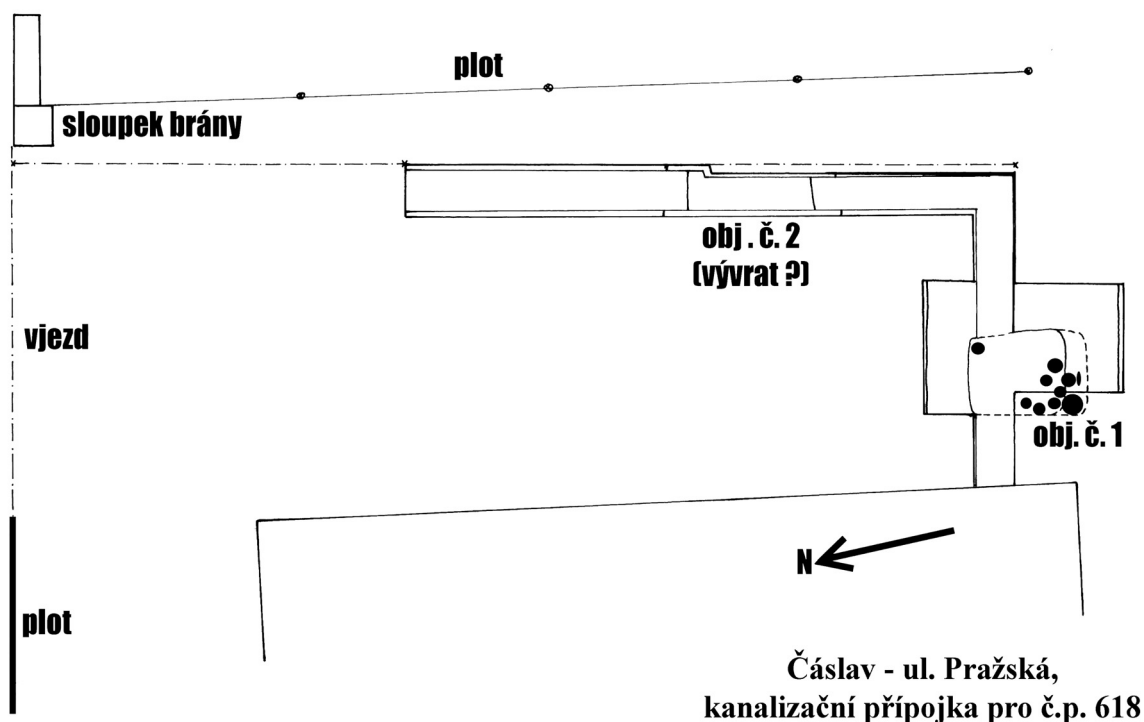
³ Inventář tohoto hrobu kromě čtyř nádob obsahoval navíc i bronzovou toaletní soupravu (ArÚ čj. 798/40).

Obr. 1. Přehled známých sídelních a pohřebních areálů a ojedinelých nálezů bylanské kultury na území města Čáslavi. 1 – sídliště, 2 – pohřebiště, 3 – sídliště & pohřebiště, 4 – ojedinelý nález, 5 – Čáslav, ul. Pražská čp. 618

čené hroby (žárový hrob č. 1/53 a kostrový hrob č. 2/53; ArÚ čj. 233/55). Z obou hrobů se naštěstí podařilo z větší části zachránit jejich inventář, který je dodnes deponován v depozitáři Městského muzea Čáslav.⁴

⁴ Ten v případě hrobu č. 1/53 tvořily dvě celé nádoby, blíže neurčený počet nádob rozbitých, tři zlomky železných předmětů a jeden zlomek zdobené zvířecí kosti. Z hrobu č. 2/53 pak byly vyzvednuty fragmenty celkem deseti nádob, několik lidských kostí a jedna kost zvířecí (ArÚ čj. 233/55).

Obr. 2. Čáslav, ul. Pražská č.p. 618. Situační plán plochy výzkumu

Prozatím naposled došlo k zachycení pravěkého osídlení v roce 2006 při stavbě čtyř nových bytových domů v areálu zahrady již zmíněné Pickovy vily. Očekávané intenzivní pravěké osídlení se ale oproti původnímu předpokladu projevilo pouze minimálně na jednom z profilů v severovýchodní části plochy, ze kterého bylo odebráno menší množství keramiky, pocházející z mladší doby bronzové a z doby halštatské, a osm kusů keramických závaží. Nově bylo naopak na ploše evidováno celkem devět raně středověkých objektů (obj. č. 1–7/06, 9–10/06)⁵ a jeden blíže nedatovatelný pozůstatek zaniklé komunikace (obj. č. 8/06).

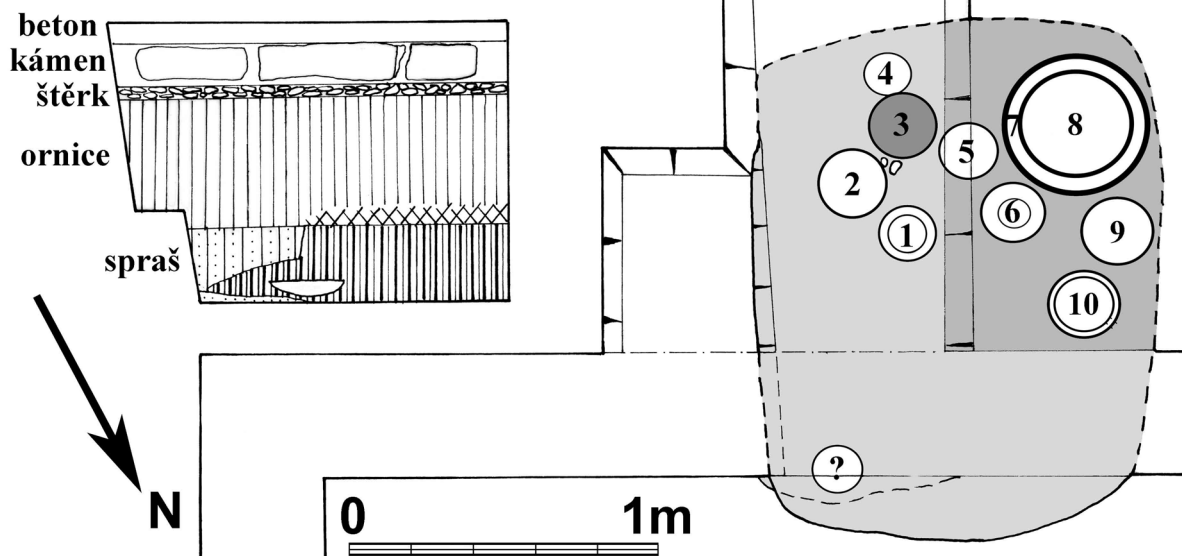
OKOLNOSTI VÝZKUMU

Nález většího množství keramiky při stavbě kanalizační přípojky pro dům čp. 618 ohlásil dne 21. 11. 2005 zaměstnanec Českého muzea stříbra v Kutné Hoře Pavel Šeplavý. Ještě téhož dne proběhl na místě stavby dohled, který jednoznačně potvrdil, že výkopem došlo k porušení pravěkého objektu. Stavebník zároveň přivolanému archeologovi předal část již vyzvednuté keramiky, konkrétně dvě celé nádoby a fragmenty několika dalších ca. pěti nádob. Na základě zjištění, že se jedná o jednotný soubor keramiky bylanské kultury, pocházející s největší pravděpodobností z porušeného hrobu, bylo další pokračování stavby okamžitě pozastaveno a se stavebníkem bylo na následující den dohodnuto provedení drobného záchranného archeologického výzkumu.

Výzkum nakonec proběhl ve dvou dnech, 22. 11. a 25. 11. 2005. Nejprve byla důkladně prohlédnuta a proseta halda vytěžené zeminy, ze které bylo odebráno ještě poměrně velké množství zlomků keramiky, ale také kosti, které stavebník předchozí den při realizaci výkopu přehlédl.

⁵ Na základě rozboru použitých výzdob keramiky a profilace okrajů a současně komparací nalezeného exempláře záušnice velkého průměru a silnostěnné tuhané keramiky s analogickými nálezy z Čáslavi a jejího okolí lze většinu zachycených objektů jednoznačně datovat do období před rokem 1250. O rozsahu a přesném účelu tohoto sídliště lze bohužel pouze spekulovat. Zdá se ale, že osídlení na Pražském předměstí v Čáslavi reprezentuje jednu z mnoha menších osad, které se nacházely v zázemí zdejšího přemyslovského správního hradu. Vzhledem k absenci mladších vrcholně středověkých nálezů se pak zdá, že toto osídlení zaniklo záhy po založení města Čáslavi (Velímský, F. v tisku).

Čáslav - ul. Pražská,
kanalizační přípojka pro č.p. 618
Hrob č. 1/05

Obr. 3. Čáslav, ul. Pražská čp. 618. Půdorys hrobu č. 1/05 po odkryvu

Ve výkopu, který měl tvar písmene L a vedl od brány vjezdu směrem k jihovýchodnímu rohu zdi domu, byly po srovnání dna a začištění profilů nakonec zachyceny celkem dva do spráše zahloubené objekty (obr. 2).

U obj. č. 2/05 nebyl při začištění ani následném výběru zachycen žádný archeologický materiál. Vzhledem k mělkému miskovitému dnu, výrazné příměsi humusu a zbytkům ještě ne zcela zetlelého dřeva nelze vyloučit možnost, že se v tomto případě jedná o vývrat.

Naproti tomu v případě obj. č. 1/05 se domněnka, že se skutečně jedná o objekt, záhy potvrdila. Již na začištěných profilech výkopu byl zřetelný vkop jámy i její odlišná výplň. Půdorys objektu pak zřetelně vystoupil i v ploše, poté co na stavbou neporušené části došlo k odtěžení svrchního souvrství ornice o síle ca. 40 cm. Jihozápadní část jámy zabíhala do prostoru pod betonovým chodníkem, který nemohl být odtěžen. Tato část jámy proto byla vybrána z boku již existujícího výkopu.

Na základě provedeného výzkumu můžeme říci, že hrobová jáma měla prakticky pravidelný obdélný tvar o rozměrech 165×130 cm. Hloubka jámy od povrchu činila 90 cm. Maximální evidovaná hloubka samotné jámy ale byla pouze necelých 30 cm, přičemž její svrchní část byla evidentně odorána. Dno jámy bylo rovné, stěny byly zahloubeny prakticky kolmo, ostré rohy byly zaoblené. Delší osa jámy byla o ca. 15° odchýlena východním směrem od osy sever–jih. Stopy po vnitřní konstrukci hrobu se nedochovaly, existenci dřevem vyložené komory ale nelze ani jednoznačně vyloučit. Při jižní straně jámy časem došlo ke stržení hrany a částečnému zasypání jámy ornici a spráši. Výplň zbytku jámy tvořila tmavá hnědočerná ulehlá hlína, která byla v době výzkumu velmi zmrzlá, tvořila velké hroudy, a odtěžovala se proto jen velmi obtížně.

In situ bylo na dně jámy zachyceno deset keramických nádob a jeden zřetelný otisk po nádobě vyzvednuté při hloubení rýhy přípojky (obr. 3). Ze stěpů odebraných z haldy vytěžené zeminy pak byla provedena rekonstrukce dalších sedmi nádob. Některé zbylé keramické fragmenty ale naznačují, že původní počet nádob byl ještě o něco málo větší. Jistě je evidováno 18 nádob. Celý soubor pak patrně netvořilo více jak 20 kusů.

Pozůstatky pohřbu byly zachyceny pouze ve výplni mísy č. 3 (485/05), která obsahovala tři zlomky spálených lidských kostí a jednu kost zvířecí (viz antropologické určení). Druhý soubor odebraný z haldy vytěžené zeminy obsahoval pouze sekundárně deponované kosti zvířat a se zkoumaným pohřbem nijak nesouvisel.

Vzhledem k porušení severní poloviny hrobu výkopem přípojky lze rekonstruovat pozici jednotlivých typů nádob pouze v polovině jižní. V jihovýchodní čtvrtině se těsně vedle sebe nacházely jedna zdobená amforovitá miska (č. 1, 483/05), dvě nezdobené misky se zataženým okrajem (č. 2, 484/05 a č. 3, 485/05) a jedna amforovitá miska s ouškem (č. 4, 486/05). V jihozápadní čtvrtině zabíraly největší část plochy dva velké na sobě ležící stupňovité zdobené talíře (č. 7, 489/05 a č. 8, 490/05), které pak po obvodu obklopovaly další dvě nezdobené misky se zataženým okrajem (č. 5, 487/05 a č. 9, 491/05), jeden nízký zdobený plochý talířek (č. 6, 488/05) a jeden hrnek s páskovým uchem přes okraj (č. 10, 492/05). Dochovaný otisk dna nádoby v severovýchodním nároží jámy patřil patrně další z amforovitých misek (č. 16?, 498/05).

ANTROPOLOGICKÉ URČENÍ

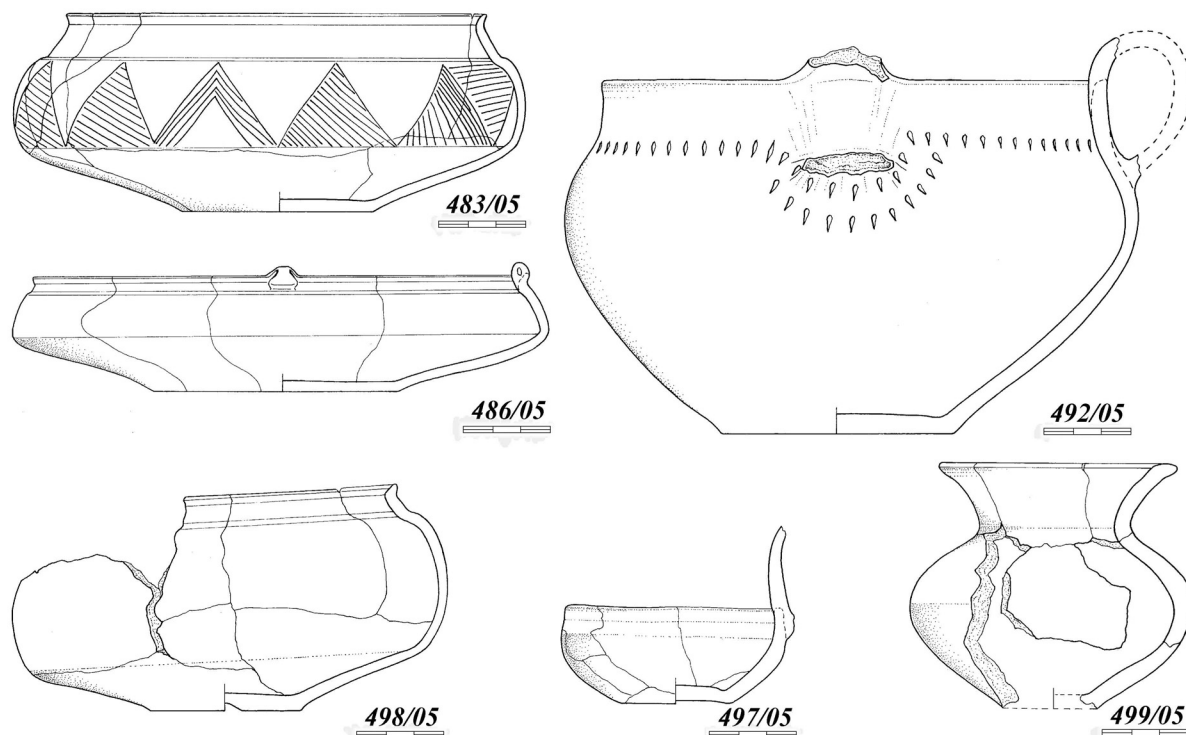
Sáčky p. č. 501/05 a 504/05 obsahují zvířecí kosti, které nejsou erodované, téměř jako recentní.

Sáček p. č. 485/05 obsahuje 4 zlomky kostí:

1. Fragment diafýzy dlouhé kosti velikosti 14×3 mm světle okrové barvy, povrch hladký, nenarušený rozpadovými procesy. Nepřepálená, pravděpodobně zvířecí kost.
2. Zlomek vel. 19×12×9 mm tmavě šedé barvy s částečně odhalenou spongiózou. Snad fragment epifýzy dlouhé kosti, tmavě šedý odstín indikuje nedokonalé spálení.
3. Zlomek lební klenby, bílé barvy, přibližně pětiúhelníkovitého obrysu, 27×30 mm. Kromě 3 cm dlouhého úseku otevřeného pilovitého švu nenesé žádné anatomické detaily umožňující jeho přesnější lokalizaci. Lidská kost.
4. Další křídovitě vypálený zlomek vel. 28×7mm, také z nespécifikované ploché kosti lidského crania.

POPIS KERAMICKÝCH NÁLEZŮ

1. **(483/05)** (obr. 4) Amforovitá miska s kuželovitým hrdlem a mírně vyhnutým okrajem, v. 6,5 cm, průměr 15,5 cm, okrovooranžová barva, hlazené hrdlo vně i uvnitř, výzdoba rytá a tuhovaná (srv. *Koutecký – Sedláček 1984*, obr. 6:10; *Šumberová 1996*, obr. 3:11).
2. **(484/05)** (obr. 5) Miska se zataženým okrajem, v. 4,7 cm, průměr 20 cm, šedohnědá barva, hlazený tuhovaný povrch, bez výzdoby (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1996*, obr. 30:1; *Šumberová 1996*, obr. 9:20b).
3. **(485/05)** (obr. 5) Miska se zataženým okrajem, v. 6 cm, průměr 24 cm, barva světle hnědá, částečně tuhovaný a hlazený vnější povrch, bez výzdoby (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1996*, obr. 30:1; *Šumberová 1996*, obr. 9:20b).
4. **(486/05)** (obr. 4) Amforovitá miska s ouškem nad okraj, v. 3,7 cm, průměr 16 cm, barva okrověžlutá, vně hlazený povrch, bez výzdoby (srv. *Koutecký – Fridrichová 1980*, obr. 1:20; *Koutecký – Smrž 1991*, obr. 15:7a).
5. **(487/05)** (obr. 5) Miska se zataženým okrajem, v. 6,5 cm, průměr 24 cm, barva hnědošedá, povrch hlazený a tuhovaný, bez výzdoby (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1996*, obr. 30:1; *Šumberová 1996*, obr. 9:20b).
6. **(488/05)** (obr. 7) Nízký plochý talířek s kónickým tělem a přehnutým okrajem a širokým dnem, v. 3,7 cm, průměr 25 cm, barva žlutohnědá, uvnitř hlazený tuhovaný povrch a rytá výzdoba (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1997*, obr. 5:7; *Šumberová 1996*, obr. 4:10).
7. **(489/05)** (obr. 6) Velký stupňovitý talíř s odsazenou výdutí, hrdlo vyhnuté a okraj přehnutý, v. 7,3 cm, průměr 41 cm, barva hnědočerná, uvnitř hlazený a tuhovaný povrch a rytá výzdoba (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1999*, obr. 17:4, obr. 21:7,11; *Koutecký – Smrž 1991*, obr. 5:17).
8. **(490/05)** (obr. 7) Velký stupňovitý talíř s odsazenou výdutí, hrdlo vyhnuté a okraj přehnutý, v. 6 cm, průměr 34 cm, barva světle hnědá, uvnitř hlazený a tuhovaný povrch a rytá výzdoba (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1999*, obr. 17:4, obr. 21:7,11; *Koutecký – Smrž 1991*, obr. 5:17).
9. **(491/05)** (obr. 5) Miska se zataženým okrajem, v. 7,4 cm, průměr 21 cm, barva šedohnědá, povrch hlazený a tuhovaný, bez výzdoby (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1996*, obr. 27:1, hrob 11; obr. 30:2).
10. **(492/05)** (obr. 4) Hrnek s páskovým uchem přesahujícím okraj, v. 11,4 cm, průměr 16,8 cm, barva okrově žlutá, částečně hlazený povrch, výzdoba vrypy (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1996*, obr. 26:2, hrob 1; *Koutecký – Sedláček 1984*, obr. 5:8; *Koutecký – Špaček 1982*, obr. 17C).

Obr. 4. Čáslav, ul. Pražská čp. 618. Keramika p. č. 483/05, 486/05, 492/05, 497/05, 498/05, 499/05

- 11. (493/05)** (obr. 5) Neúplná miska se zaoblenými stěnami, v. 9 cm, průměr 28 cm, barva světle hnědá, částečně hlazený a tuhovaný povrch, bez výzdoby (srv. *Koutecký – Smrž 1991*, obr. 11:A5, 14:A3).
- 12. (494/05)** (obr. 5) Lomená miska s esovitou profilací, v. 4 cm, průměr 17 cm, barva světle hnědá, částečně hlazený a tuhovaný povrch, bez výzdoby (srv. *Šumberová 1996*, 477, obr. 10:15).
- 13. (495/05)** (obr. 5) Neúplná rozevřená miska, v. 5,5 cm, průměr 18,5 cm, barva žlutohnědá, povrch hlazený, bez výzdoby (srv. *Koutecký – Špaček 1983*, obr. 15:5).
- 14. (496/05)** (obr. 5) Malá lomená miska, v. 5,8 cm, průměr 11,5 cm, barva oranžová, hlazené hrdlo vně i uvnitř, bez výzdoby (srv. *Sedláček 1980*, obr. 8:6).
- 15. (497/05)** (obr. 4) Koflík s vysoko vytaženým uchem, v. 3,3 cm, průměr 7,3 cm, barva žlutooranžová, vně hlazený povrch, bez výzdoby (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1997*, obr. 20:7; *Koutecký – Fridrichová 1980*, obr. 1:17; *Koutecký – Smrž 1991*, obr. 12:6, 11:A7; *Koutecký – Špaček 1983*, obr. 15:15).
- 16. (498/05, 501/05)** (obr. 4) Neúplná amforovitá miska s kuželovitým hrdlem, v. 6,4 cm, průměr 11 cm, barva šedohnědá, vně hlazená a tuhovaná, dno s omfalem, bez výzdoby (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1996*, obr. 33:5, hrob 9; *Koutecký – Sedláček 1984*, obr. 9:14).
- 17. (499/05)** (obr. 4) Část amforovité nádoby s nálevkovitým hrdlem, průměr 7,5 cm, barva hnědočerná, povrch hlazený a tuhovaný, bez výzdoby.
- 18. (500/05)** Sřepový materiál z jedné nádoby, barva černá, vnější povrch hlazený a tuhovaný.

VÝZDOBA KERAMIKY

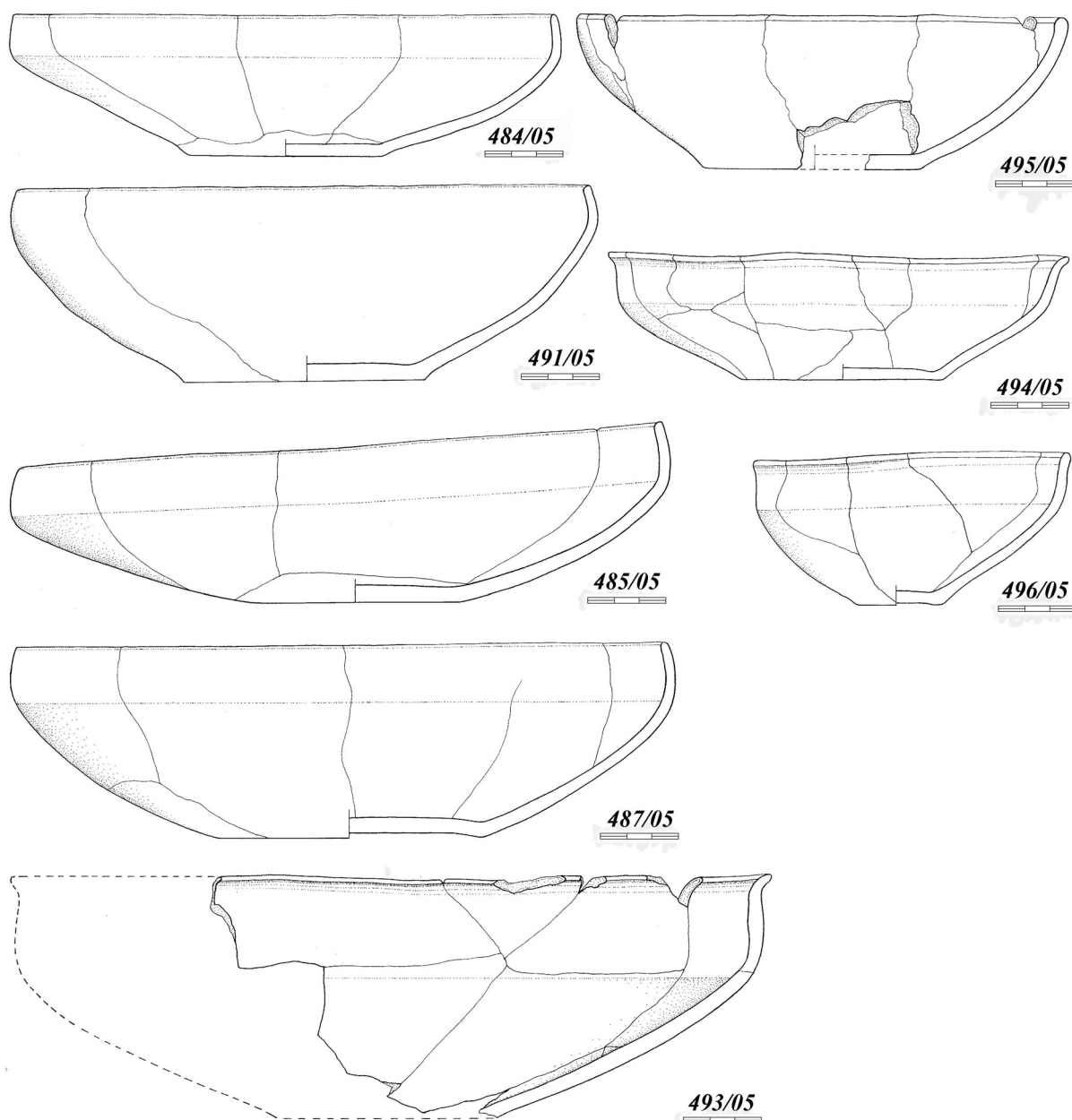
- 1. (483/05)** (obr. 4) Amforovitá miska je zdobena na podhrdlí 10 šikmo či vodorovně šrafovanými trojúhelníky, 3 trojúhelníky tvořeny trojitou lomenicí, 1 trojúhelník je kombinací lomenice a šrafování a 3 další trojúhelníky nesou stopy malování tuhou (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1999*, obr. 29:1).

6. (488/05) (obr. 7) Nízký plochý talířek je na vnitřní straně zdoben 4 trojúhelníky tvořenými rytými lomenicemi a 2 mřížkovanými trojúhelníky. Na okraji na tuto výzdobu navazují ryté trojúhelníky tvořené lomenicemi a svazky rýh (srv. *Koutecký – Fridrichová 1980*, obr. 2:11; *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1999*, obr. 21:11).

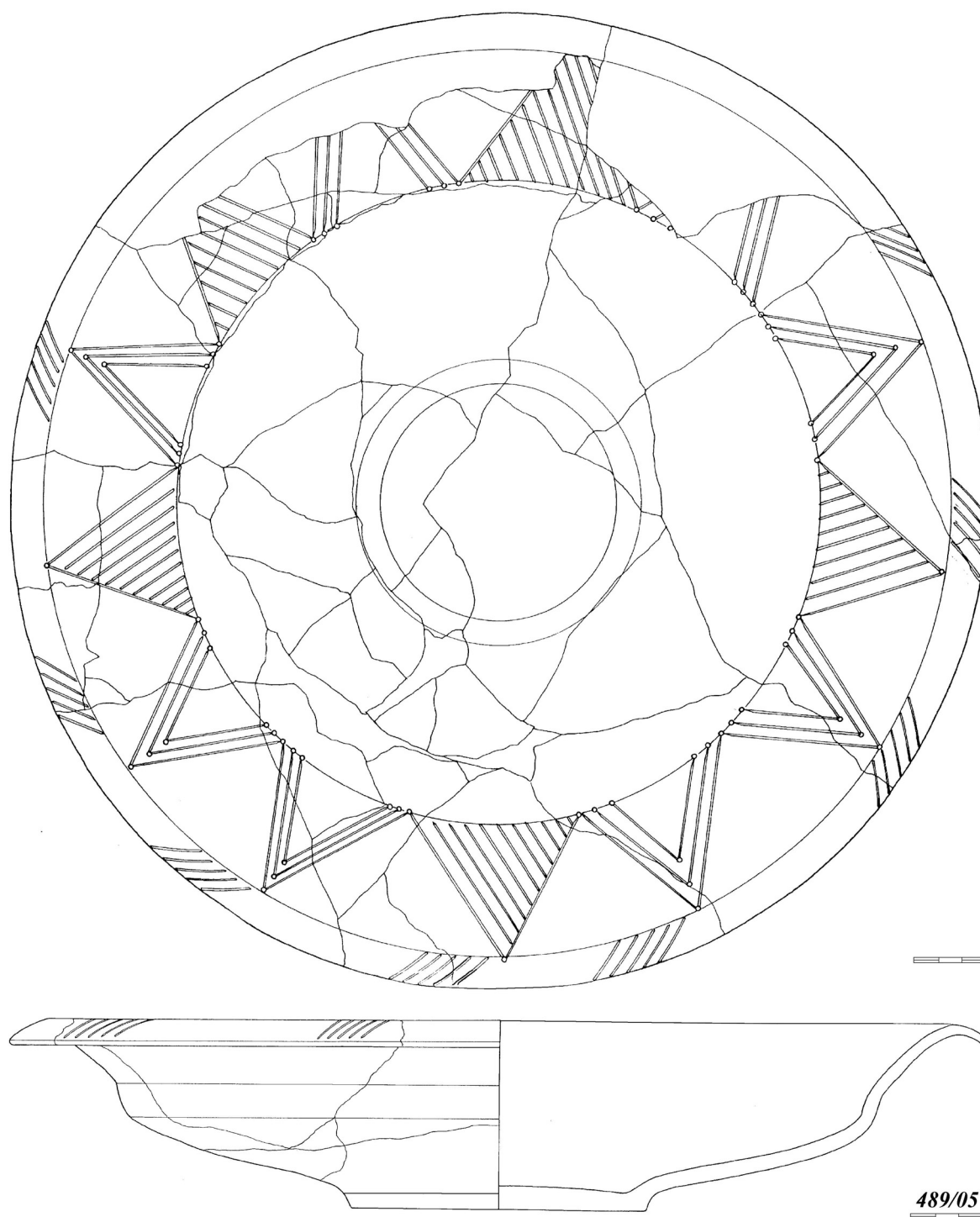
7. (489/05) (obr. 6) Velký stupňovitý talíř nese na vnitřní straně rytou výzdobu ve formě 5 šikmo šrafovaných trojúhelníků a 8 trojúhelníků tvořených trojitou lomenicí, všechny trojúhelníky mají základny zakončené důlky. Okraj talíře je zdoben svazky rýh (srov. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1999*, obr. 17:4).

8. (490/05) (obr. 7) Velký stupňovitý talíř je zdoben třemi páry rytých trojúhelníků tvořených lomenicí a šrafováním. Okraj talíře je zdoben svazky rýh (srv. *Sedláček 1980*, obr. 5:13; *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1999*, obr. 17:4; *Zápotocký 1964*, obr. 8:1,2; *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1997*, obr. 18:11).

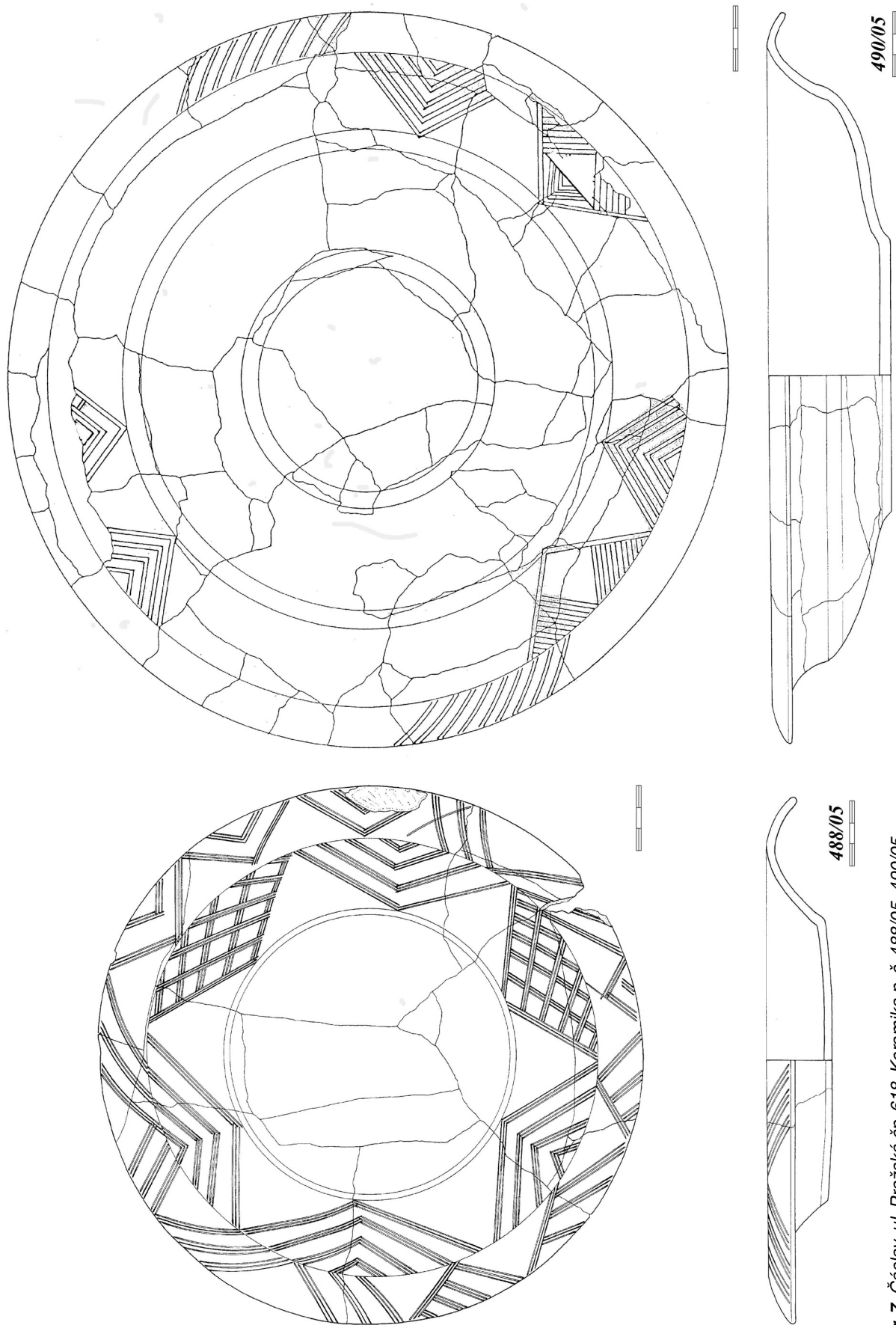
10. (492/05) (obr. 4) Hrnek s páskovým uchem je zdoben řadou vrypů na podhrdlí, pod uchem je řada vrypů dvojitá (srv. *Fridrichová – Koutecký – Slabina 1999*, obr. 17:12).

Obr. 5. Čáslav, ul. Pražská čp. 618. Keramika p. č. 484/05, 485/05, 487/05, 491/05, 493/05, 494/05, 495/05, 496/05

Obr. 6. Čáslav, ul. Pražská čp. 618. Keramika p. č. 489/05

Obr. 7. Čáslav, ul. Pražská čp. 618. Keramika p. č. 488/05, 490/05

ZHODNOCENÍ NÁLEZOVÉ SITUACE

V inventáři hrobu v Čáslavi se nalézají 3 talíře, 11 misek, 1 hrnek, 1 amforka, 1 koflík, 1 menší nádoba bez určení (č. 18, 500/05) a fragmenty několika dalších (ca. 2) neurčených nádob, z toho pět nádob je zdobených rytím a malováním tuhou. Soubor neobsahuje žádnou amforovitou zásobnici, pouze malou amforku s nálevkovitým hrdlem (č. 17, 499/05).

Amforovité misky jsou zastoupeny dvěma exempláři. Amforovitou misku (č. 1, 483/05) můžeme podle analogií zařadit do druhého podtypu v rámci třídění kolínské keramiky, druhou amforovitou misku (č. 4, 486/05) můžeme přiřadit k typu XIa třídění keramiky z pohřebiště v Polákách. Tyto tvary jsou typické pro starší a zejména střední období bylanské kultury (*Koutecký 2003a*, 35; *Koutecký – Fridrichová 1980*, 507).

Dále se v souboru vyskytuje miska se zaoblenými stěnami (č. 11, 493/05), která přináleží typu XII A2a v třídění keramiky z pohřebiště v Polákách, miska se zalomenými stěnami a esovitou profilací (č. 12, 494/05), miska s rozevřenými stěnami (č. 13, 495/05), malá lomená miska (č. 14, 496/05) a čtyři misky se zataženým okrajem (č. 2, 484/05; č. 3, 485/05; č. 5, 487/05; č. 9, 491/05). Tyto tvary misek však nejsou chronologicky citlivé.

V hrobě byly uloženy tři talíře s rytou výzdobou. Nízký plochý talířek s kónickým tělem, přehnutým okrajem a širokým dnem (č. 6, 488/05), který náleží k typu XI d podle třídění keramiky z pohřebiště v Polákách a k podtypu 1 a 2 v rámci třídění kolínské keramiky. Zbývající dva talíře (č. 7, 489/05; č. 8, 490/05) řadíme k větším stupňovitým talířům, patřícím do typu XI e na pohřebišti v Polákách a III. podtypu kolínského třídění. Talíře se vyskytují od staršího období a končí svůj vývoj v mladším středním období (*Koutecký – Fridrichová 1980*, 508). Nižší tvar nízkého plochého talíře, který se nalézá v hodnoceném souboru, patří do středního období HaC 2–3 (*Koutecký 2003a*, 35).

Soubor obsahoval i koflík s převýšeným ulomeným uchem (č. 15, 497/05) náležící k typu Xc v rámci třídění v Polákách a zdobený hrnek s převýšeným uchem (č. 10, 492/05).

Obr. 8. Čáslav, ul. Pražská čp. 618. Keramický inventář hrobu bylanské kultury

ZÁVĚR

Na základě vyhodnocení keramického materiálu a nalezených analogií můžeme nově zachycený hrob jednoznačně přiřadit k východostředočeské skupině bylanské kultury a datovat do období HaC 2–3, tedy do střední fáze této kultury.

Pro uvedenou dataci nálezu svědčí nejen jeho popsaná skladba a charakter, ale mimo jiné i obdobná datace starších nálezů z blízkého okolí.⁶ Hrob nalezený na p. č. 984 v roce 2005 je evidentně součástí bylanského pohřebiště, které známe ze starších výzkumů v areálu internátu ČSAD, ul. Kounického a z polohy „U třech svatých“.⁷

Další údaje o tomto zajímavém a bohatém pohřebním areálu se snad podaří získat v průběhu příštích archeologických výzkumů, jejichž brzké uskutečnění není, vzhledem k narůstající stavební aktivitě, příliš nereálné.

PRAMENY

- ArÚ AVČR, čj. 798/40, k. ú. Čáslav.
ArÚ AVČR, čj. 5120/53, k. ú. Čáslav.
ArÚ AVČR, čj. 1288/54, k. ú. Čáslav.
ArÚ AVČR, čj. 233/55, k. ú. Čáslav.

LITERATURA

- Dvořák, F. 1936:* Pravěk Kolínska. Soupis archeologických památek Kolínska a Kouřimska. Kolín.
- Fridrichová, M. – Koutecký, D. – Slabina, M. 1996:* Die Gräberfelder der Bylaner Kultur in Praha, I. Teil, Památky archeologické 87, 104–178.
- Fridrichová, M. – Koutecký, D. – Slabina, M. 1997:* Die Gräberfelder der Bylaner Kultur in Praha, II. Teil, Památky archeologické 88, 5–64.
- Fridrichová, M. – Koutecký, D. – Slabina, M. 1999:* Die Gräberfelder der Bylaner Kultur in Praha, III. Teil, Památky archeologické 90, 319–397.
- Haken, J. 1934:* Kutnohorsko v době předhistorické. In: Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české VIII–2. Kutná Hora, 52–55.
- Jansová, L. 1929:* Pravěké osídlení dnešního politického okresu čáslavského. In: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Čáslavském. Praha, 1–31.
- Koutecký, D. 1993:* Das Bylaner Gräberfeld in Poláky, Kr. Chomutov, II. Teil, Památky archeologické 84, 5–55.
- Koutecký, D. 2003a:* Bylany u Českého Brodu (Eponyme Fundstelle der Bylany-Kultur). Fontes Archaeologici Pragenses vol. 29. Pragae.
- Koutecký, D. 2003b:* Bylanské pohřebiště v Lošánkách, okr. Kolín, Archeologické rozhledy 55, 347–353.
- Koutecký, D. – Fridrichová, M. 1980:* Bylanský kostrový hrob z Prahy-Suchdola, Archeologické rozhledy 32, 501–511.
- Koutecký, D. – Sedláček, Z. 1984:* Pohřebiště bylanské kultury v Kolíně, Památky archeologické 75, 236–293.
- Koutecký, D. – Špaček, J. 1982:* Bylanské pohřebiště na Čelákovicku, Památky archeologické 73, 57–85.
- Koutecký, D. – Smrž, Z. 1991:* Pohřebiště bylanské kultury v Polákách, okr. Chomutov, díl I., Památky archeologické 82, 166–230.
- Malina, J. a kol. 1976:* Čáslav – vývoj životního prostředí. Brno.
- Sedláček, Z. 1980:* Záchranný výzkum v Cerhenicích v roce 1973 (část II), Archeologické rozhledy 32, 146–166.
- Škrdl, F. 1926:* Keramika bylanská, Podoubraví 3, 103–106.

⁶ Např. v dochovaném souboru keramiky ze dvou hrobů v areálu internátu ČSAD se vyskytují prakticky identicky profilované a zdobené velké stupňovité talíře, amforovité misky či drobný koflík s vysoko vytaženým uchem. Soubor pak navíc obsahuje i dvě amforovité zásobnice (*Malina a kol. 1976*, obr. 20).

⁷ Spojíme-li uvedená místa nálezů, dostaneme poměrně kompaktně vymezenou plochu o rozměrech přibližně 150×150 m.

Šumberová, R. 1996a: Pohřebiště bylanské kultury v Kutné Hoře-Karlově, *Archeologické rozhledy* 48, 460–489.

Šumberová, R. 1996b: Bylanská kultura na Kutnohorsku a Čáslavsku, *Archeologické rozhledy* 48, 729–736.

Velímský, F. *v tisku*: Archeologické výzkumy s raně středověkou komponentou v okr. Kutná Hora v letech 2004–2006. In: *Archeologie doby hradištní v Čechách*. Brno.

Zápotocký, M. 1964: Bylanské kostrové hroby na dolním Poohří, *Památky archeologické* 55, 156–177.

NEW DETAILS OF A BYLANY CULTURE CEMETERY IN ČÁSLAV-PRAŽSKÉ PŘEDMĚSTÍ

In 2005 a Bylany culture cremation burial was excavated at Čáslav (Kutná Hora district). It has been possible to reconstruct 18 vessels from the grave inventory: 3 plates, 11 bowls, 1 pot, 1 small amphora, 1 cup and 1 small vessel of unknown function. Five of these vessels were decorated with engraving and graphite painting. The assemblage contains no amphora-like storage vessels, only a single small amphora with funnel-shaped neck. The finds are dated to the Hallstatt C2–3, i.e. to the middle phase of the Bylany culture.

FILIP VELÍMSKÝ, KATEŘINA D. KOŽÍŠKOVÁ, HANA BRZOBOHATÁ
ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, PRAHA, V. V. I., LETENSKÁ 4, 118 00 PRAHA 1